

**Reprezentantul pentru
Libertatea Presei**

Comentarii suplimentare asupra proiectului Codului audiovizualului al Republicii Moldova

Dr. Katrin Nyman-Metcalf, expert OSCE
10 mai 2006

Introducere

Analiza reprezintă o continuare a analizei efectuate de către acest expert la 7 aprilie 2006 și a conferinței organizate de către Consiliul Europei la Chișinău la 25-26 aprilie 2006 cu scopul de a discuta diferite proiecte ale noii legislații de radiodifuzare din Moldova. Pe lângă analiza proiectului Codului Audiovizualului efectuată de către acest expert, mai există și alte analize ale experților privind multitudinea de proiecte de lege în domeniul radiodifuziunii, elaborate de către diferite persoane. Consiliul Europei urmează să elaboreze și o analiză a Codului Audiovizualului. Sugestiile făcute aici se bazează nu doar pe opiniile experților și analizele anterioare, ci și pe revizuirea de către Consiliul Europei (aprilie 2006) a proiectului Codului Audiovizualului elaborat de Articolul 19 precum și pe revizuirile proiectului APEL de către Consiliul Europei și ale altor proiecte în domeniu (2002-2004). Această analiză include sugestii din diferite analize ale experților (care sunt în mare măsură asemănătoare și nu conțin diferențe majore).

Sensul acestei analize și ceea ce o face diferită de altele este faptul că face sugestii concrete referitor la acele părți ale diferitor proiecte de lege adoptate de către parlament la 6 aprilie 2006 care, ar trebui utilizate în lege, cu sau fără anumite modificări sugerate. Nu se prezintă o analiză detaliată a prevederilor, care poate fi găsită în diferite alte analize anterioare – documentul de față seamănă mai mult cu un fel de lege model bazată pe proiectele moldovenești adoptate de către parlament. Scopul analizei este de a facilita legislatorul să aplice în practică diferitele comentarii făcute. Necesitatea elaborării unui asemenea document a fost relevată în cadrul seminarului de la Chișinău.

Explicații

Proiectul Codului Audiovizualului al Republicii Moldova (numit „Codul Audiovizualului”) adoptat în primă lectură de către Parlament la 6 aprilie ca text de bază reprezintă de asemenea și baza acestei analize. Celelalte texte sunt proiectul de lege privind radiodifuziunea (numită „Legea APEL cu privire la radiodifuziune”) și proiectul de lege privind Instituția Publică Națională a Audiovizualului Teleradio-Moldova (numită „Legea APEL cu privire la Teleradio-Moldova”) elaborate de către APEL și care au fost de asemenea adoptate de către Parlament în prima lectură. În unele cazuri se face referință și la proiectul de lege cu privire la instituțiile publice locale de radiodifuziune (numită „Legea APEL cu privire la radiodifuziunea publică locală”), elaborat de către APEL dar care nu a fost adoptat de către parlament. În cazul în care se afirmă că o anumită lege conține un Articol din celelalte proiecte, aceasta înseamnă că articolul de bază propus are același conținut de bază material-legal ca și cel din celălalt proiect, astfel încât ambele articole pot fi consultate pentru anumite idei privind formularea, etc. Denumirile Articolelor proiectului Codului Audiovizualului sunt utilizate așa cum sunt în versiunea tradusă a acestui proiect, chiar dacă uneori acestea nu sunt foarte clare. De cele mai multe ori, asemenea neclarități sunt cauzate de problemele de traducere (cum ar fi referirea doar la radio, și nu la radiodifuziune în general).

Proiectul Codului Audiovizualului respectă din multe puncte de vedere cerințele Europene însă totuși prezintă și unele deficiențe, în special în reglementarea relației dintre reglementator și radiodifuzorul de servicii publice și în ceea ce privește desemnarea, domeniul în care se înregistrează suprapunerea competențelor diferitor organe din sfera radiodifuziunii. Proiectele APEL se conformează în acest sens mai reușit standardelor Europene, după cum este expus în detalii în continuare.

Structura propusă a legii

Se propune să existe o lege care să cuprindă diversele aspecte ale legislației cu privire la radiodifuziune, utilizând astfel formula proiectului Codului Audiovizualului îmbinând diferite puncte ale APEL conținute în diferite proiecte.

Se propune să fie excluse rubricile „Partea Întâi” și „Partea doi” și să fie păstrate doar capitolele, în ordinea următoare:

Capitolul I	Prevederi generale
Capitolul II	Principii de comunicare în cadrul audiovizualului
Capitolul III	Publicitate, teleshopping și sponsorizare
Capitolul IV	Radiodifuzorii privați
Capitolul V	Radiodifuzorul public
Capitolul VI	Licențele
Capitolul VII	Consiliul Coordonator al Audiovizualului
Capitolul VIII	Controlul și sancțiunile
Capitolul IX	Prevederi finale și tranzitorii

(În cele ce urmează, pentru comoditatea referirii, se va utiliza odinea de numerotare existentă a proiectului Codului Audiovizualului. Capitolele pot fi totuși ușor schimbate cu locurile, pentru a

respecta structura propusă aici. Apoi sunt propuse articole noi, acestea sunt menționate în locul în care ar putea fi incluse, fără a modifica numerotarea existentă în proiect.)

Comentarii articol cu articol

Prevederi generale

Articolul 1 – Acoperirea legii

- Poate fi utilizat Articolul 1 al Codului Audiovizualului
- Poate fi adăugat conținutul Articolului 1 al legii APEL Teleradio-Moldova deoarece legea va conține atât puncte generale, cât și prevederi cu privire la crearea unui radiodifuzor public.

Articolul 2 – Sensul termenilor utilizați

- A se compara definițiile cu Convenția Europeană privind Televiziunea Transfrontalieră, recomandările Consiliului European, documentele UER (Uniunea Europeană de Radiodifuziune), etc. definițiile acceptate pentru termenii standard din documentele internaționale pot fi interpretate mai mult sau mai puțin literal. Este bine să se utilizeze definiții general acceptate pentru a evita confuzia conceptelor.
- Consiliul Coordonator al Audiovizualului trebuie să fie inclus în definiții
- Ștergeți cuvântul „internet” din Articolul 2 h) pentru a asigura că Codul nu se aplică la Internet.
- Definițiile trebuie elaborate în ultimă instanță, pentru a vedea ce termeni sunt utilizați în lege și pentru a-i defini apoi.
- (În cazul în care se menționează radiodifuzorii publici, în calitate de definiție poate fi utilizat Articolul 2 al Legii APEL cu privire la radiodifuzorii publici, deși acest fapt nu este sugerat în alte scopuri, după cum se va explica în continuare.)

Articolul 2bis – Principii generale ARTICOL NOU

- Este binevenită o listă de principii generale introdusă la începutul legii.
- Articolul 3 (1-6) al Legii radiodifuziunii APEL poate fi inclus însă sintagma „fără apartenență la vreun partid politic” (din punctul 5) nu se va utiliza.
- Articolul 4 (4-5) al Codului Audiovizualului poate fi inclus, însă terminologia utilizată trebuie verificată deoarece la moment nu este foarte clar care este diferența dintre radiodifuzor de radio și furnizor de servicii.

Articolul 2ter – Politica de radiodifuziune ARTICOL NOU

- Articolul ar putea stipula că este necesară aplicarea unei politici de radiodifuziune (elaborarea căreia este stipulată acum în Articolul 35 și este inclusă de asemenea în Articolul 9 al legii APEL cu privire la radiodifuziune). O astfel de politică va fi elaborată în mod normal de către guvern, prin intermediul ministerului responsabil în cooperare cu agenția de reglementare, însă este posibil de asemenea ca agenția de reglementare să se ocupe de aceasta, după cum se sugerează în proiecte.
- În această politică pot fi luate în considerație drepturile consumatorilor de programe, acest fapt poate fi menționat în Articol (deoarece articolele speciale cu privire la aceasta ar trebui scoase, vedeți mai jos).
- Articolul 9 al Legii APEL cu privire la radiodifuziune poate fi utilizat drept bază pentru Articolul cu privire la politica de radiodifuziune însă unele detalii din Articol nu țin de politică și ar putea fie excluse fără a fi utilizate în lege. Punctul 7 nu trebuie inclus deoarece acesta este stipulat în altă parte.

- În ceea ce privește politica, trebuie să fie clar că există diferite tipuri de radiodifuziune (publică, privată și comunitară) atât pentru radio cât și pentru televiziune, cu o acoperire diferită și că radiodifuzorul public trebuie (într-un timp real) să acopere întreg teritoriul.
- Nu trebuie să fie acordate licențe doar pentru retranslare, cu excepția cazurilor excepționale, Articolul 9 (10) cu referire la Articolul 31 (11) al Legii APEL cu privire la radiodifuziune este adecvat.

Articolul 3 – Radiodifuziunea operelor audiovizuale europene

- Acest articol trebuie modificat deoarece nu este clar. Acesta stipulează 10% pentru aceste opere, ceea ce reprezintă o proporție joasă, deoarece Convenția cu privire la Televiziunea Transfrontalieră stipulează că, în cazul în care este posibil și prin mijloace adecvate, majoritatea timpului de transmisiune trebuie rezervat acestor opere.
- Nu este clar în ce mod acest Articol are legătură cu Articolul 11 (7) cu privire la producția noastră pentru radiodifuzorii cu acoperire națională. Dacă în articolul 3, cu cele 10% se are în vedere transmisiunile Europene *non-Moldovenești*, acesta nu corespunde definiției oferite în Articolul 2 (w).
- În cazul utilizării cuvântului „local” pentru serviciile audiovizualului menționate în acest Articol iarși nu este clar dacă acesta se referă la producția locală, caz în care apare din nou întrebarea dacă producția locală, de exemplu Moldovenească, nu este Europeană.
- După vor fi elucidate aceste neclarități, Articolul poate fi introdus.

Articolul 4 – Radiodifuzorul de radio sub incidența legislației Republicii Moldova

- Articolul 4 (1-3) respectă Convenția privind Televiziunea Transfrontalieră cât privește prevederile conform cărora radiodifuzorii se află în jurisdicția Moldovei. Această parte a Articolului trebuie păstrată, aceasta include Articolul 3 (9-11) al Legii APEL cu privire la radiodifuziune.
- Articolul 4 (4-5) se conține în Articolul 2*bis*.
- Articolul 4 (6-7) trebuie scos și înlocuit cu un Articol special, vedeți în continuare.

Articolul 4*bis* – Proprietatea ARTICOL NOU

- Este necesar un articol separat cu privire la proprietate, acesta poate fi inclus în Capitolul cu privire la Prevederile generale sau în cel cu privire la Radiodifuzorii privați.
- Articolul 33 al legii APEL cu privire la radiodifuziune conține anumite prevederi: trebuie să se stabilească ce restricții se doresc.
- În baza restricțiilor dorite, prevederile trebuie să stipuleze unul sau mai multe din următoarele principii:
  - Că proprietatea este definită ca deținerea unui procentaj din capitalul de acțiuni /proprietate, mai mare decât cel stabilit (de exemplu 10%) (o astfel de definiție *trebuie* inclusă, însă definiția exactă poate varia)
  - Că o persoană fizică sau juridică nu poate deține în proprietate mai mult de (una sau două) radiodifuzoare care acoperă aceeași suprafață.
  - Că o persoană fizică sau juridică nu poate deține în proprietate și stații de radio și companii de televiziune
  - Că o persoană fizică sau juridică care deține o agenție mass media scrisă nu poate deține și o agenție mass media a audiovizualului
- În cazul în care este necesar să fie limitată proprietatea străină, legea trebuie să prevadă că o persoană fizică sau juridică străină nu poate deține mai mult decât un procentaj stabilit din capitalul de acțiuni/proprietatea unei stații de radio sau a unei companii de televiziune.

Articolul 5 – Clasificarea radiodifuzorilor de radio

- Acest articol trebuie să includă toți radiodifuzorii și nu doar pe cei de radio.
- Ar fi bine să se facă o distincție pe bază de acoperire deoarece pentru radiodifuzorii cu acoperire națională pot fi prevăzute exigențe diferite decât cele prevăzute pentru cei cu acoperire mai mică.
- Pot fi incluși radiodifuzori comunitari, precum și instituții publice locale de radiodifuziune, dacă asemenea radiodifuzori sunt/trebuie să fie.

Principiile de comunicare ale audiovizualului

Articolul 6 – Interzicerea cenzurii ARTICOL NOU

- Interzicerea cenzurii, prevăzută în Articolul 8 (2) ar putea fi mai vizibilă probabil dacă ar fi inclusă în primul articol al acestui capitol.

Articolul 6bis – Codul de conduită ARTICOL NOU

- Principiile programului trebuie stabilite mai detaliat într-un cod de conduită pentru audiovizual, elaborat de către agenția de reglementare.
- În această lege trebuie să se facă referință la acest cod și elaborarea acestuia trebuie să fie una dintre principalele sarcini ale agenției. Această referință trebuie să fie inclusă și la începutul acestui capitol.

Articolul 6ter - Garanția moralității și protecția minorilor

- Articolul 6 (2) interzice anumite programe dar 6 (3) permite aceste programe cu anumite condiții. Este mai bine să se facă diferență între aceste restricții, de exemplu prin interzicerea anumitor programe care nu sunt permise deloc (cum ar fi punctul 1) într-o parte a Articolului, și prin stipularea restricțiilor cu privire la timpul și condițiile de transmisiune în altă parte a Articolului.
- Nu este posibil să existe un semn vizual de avertisment pentru radiodifuzorii de radio.
- Acest Articol conține Articolul 7 al proiectului de lege APEL cu privire la radiodifuziune.

Articolul 7 – Balanța dintre social și politic și pluralismul

- Reflectarea alegerilor trebuie stabilită mai detaliat într-o lege sau într-un regulament separat, așa cum este actualmente Codul electoral.
- Referința făcută în Articolul 7 (3) este adecvată iar detaliile cu privire la semnificația acesteia în ceea ce privește garantarea unei acoperiri echitabile sunt stipulate în Codul electoral, deci ar fi bine să se facă referințe la norme mai detaliate. Normele detaliate, în conformitate cu legea electorală pot fi adoptate de către comisia electorală sau agenția de reglementare, sau prin cooperarea dintre acestea.
- Articolul 18 al Legii APEL cu privire la radiodifuziune poate fi utilizat ca sursă de inspirație pentru un Articol mai complet, deși referința la o legislație electorală specială este totuși justificată.
- Timpul limită pentru emisiunile de știri nu pare a fi justificat (Articolul 7 (4) a).

Articolul 8 – Independența și libertatea editorială

- În articolul 8 (4) când se vorbește despre interferență trebuie să se specifice că aceasta se referă la indivizi din afara radiodifuzorului.
- Acest Articol conține Articolul 4 al Legii APEL cu privire la radiodifuziune însă prezentul articol este mai complet.

Articolul 9 – Recepționarea liberă a programului

- Acest articol trebuie exclus deoarece conține puncte care nu pot fi susținute în cadrul unei proceduri juridice și se propune, la fel ca și în cazul punctelor care specificate excesiv, să fie prevăzut într-o lege cu privire la radiodifuziune (după cum se explică în proiectul Codului).
- În cazul în care se dorește prezența unei declarații pragmatice cu privire la accesul la serviciile de radiodifuziune, poate fi utilizat Articolul 6 al legii APEL cu privire la radiodifuziune.

Articolul 10 – Drepturile consumatorilor de programe

- Acest articol trebuie exclus deoarece conține puncte care nu pot fi susținute în cadrul unei proceduri juridice și se propune, la fel ca și în cazul punctelor care specificate excesiv, să fie prevăzut într-o lege cu privire la radiodifuziune (după cum se explică în proiectul Codului).
- În politica de radiodifuziune poate fi făcută referire generală la drepturile consumatorului.

Articolul 11 – Protecția tezaurului lingvistic, cultural și național

- Se prezumă că radiodifuziunea în limba locală include programe într-o altă limbă de origine dar în care se utilizează subtitrarea sau dublarea în limba oficială (vedeți Articolul 11(6)). În caz contrar, procentul indicat în punctul 1 este prea mare, chiar și dacă se oferă o perioadă de timp pentru ajustări.
- Teleradio Gagauzia care este menționată în Articolul 11 (2) ca un caz special nu este definită sau explicată în această lege, și nici nu se face vreo referință la o altă lege cu privire la această entitate. Trebuie incluse anumite explicații de acest fel.
- Nu este clar ce se aplică în cazul regiunilor în care există un număr mare de minorități naționale însă acestea nu reprezintă o majoritate în teritoriu. Diferența între Articolul 11(1) și Articolul 11(2) este foarte mare chiar dacă diferența procentuală dintre grupuri este mică doar în teritoriile respective stipulate în diferite paragrafe.
- Articolul 11 (2) trebuie clarificat și scris din nou sau exclus.
- Prioritatea despre care se menționează în Articolul 11 (3) este vagă. Dacă sunt respectate normele referitoare la limbă, precum și alte condiții ce țin de programe, nu este clar ce alte priorități pot fi sau trebuie să fie acordate. Acest lucru trebuie clarificat sau punctul trebuie exclus.
- Ponderea producției locale în Articolul 11 (7) este destul de înaltă și, după cum se menționează, nu este clară legătura cu Articolul 3.
- În punctul 7 nu este clară relația dintre producția locală și producția proprie.
- În articolul 11(8) nu este clar dacă și cum acesta se aplică la radiodifuzorii din zonele minorităților și la Teleradio Gagauzia.

Articolul 12 – Protecția spațiului informațional național

- Această prevedere generală cu privire la utilizarea spectrului de frecvențe ar putea fi sau un principiu general inițial (în noul Articol 2ter) sau un articol inițial în secțiunea referitoare la licențe cu privire la utilizarea spectrului de frecvențe.
- Acest articol trebuie exclus din acest loc.

Articolul 13 – Accesul consumatorilor de programe la evenimentele de importanță majoră

- Acest articol respectă Convenția cu privire la Televiziunea Transfrontalieră.
- Articolul include Articolul 41 al Legii APEL cu privire la radiodifuziune, însă Codul Audiovizualului este mai adecvat deoarece anumite detalii din legea APEL se pot conține în regulamentul agenției de reglementare și nu în lege.

- La acest Articol ar putea fi adăugat Articolul 42 al legii APEL cu privire la radiodifuziune, care stipulează dreptul de extragere.

Articolul 14 – Asigurarea confidențialității surselor de informație

- Acest articol este adecvat și în conformitate cu standardele internaționale.

Articolul 15 – Protecția jurnaliștilor

- Acest articol trebuie exclus. Același lucru se aplică și pentru Articolul 3 (12-13) al legii APEL cu privire la radiodifuziune. Motivele sunt explicate în analiza anterioară.

Articolul 16 – Dreptul la replică, corectare și compensații echivalente

- Articolul este adecvat și, în general în conformitate cu actele internaționale.
- Textul din Articolul 5 al legii APEL cu privire la radiodifuziune este mai clară și mai bine formulată și trebuie utilizată cu completările indicate aici.
- În ceea ce privește respingerea dreptului la replică trebuie să fie inclus Articolul 16 (4) al proiectului Codului Audiovizualului.
- Este de adăugat că o replică poate fi scurtată sau, în anumite circumstanțe, modificată înainte de difuzarea acesteia.
- Este corect că dreptul la replică nu privează de dreptul de a apela la o instanță juridică deși în procesul de defăimare va fi luată în considerație prevederea cu privire la dreptul la replică, ceea ce este recomandabil să fie indicat.

Articolul 16bis – Înregistrările ARTICOL NOU

- Înregistrările trebuie să fie păstrate pentru o perioadă mai îndelungată în cazul oricăror procese de examinare (de exemplu de către agenția de reglementare a încălcărilor licenței) și nu doar în ceea ce privește dreptul la replică.
- Ar fi mai bine să existe o prevedere cu privire la păstrarea înregistrărilor, într-un articol separat, deoarece aceasta nu se referă doar la dreptul la replică.

Articolul 17 – Difuzarea anunțurilor publice și starea de urgență

- La articolul 17 (1) trebuie să se adauge amenințare *gravă* a securității publice sau a ordinii constituționale.
- În Articolul 17 (2) trebuie adăugat de la cine pot veni solicitările de informații.
- Vedeți Articolul 3 (14) al legii APEL cu privire la radiodifuziune și Articolul 9 (3) al legii APEL cu privire la Teleradio-Moldova – trebuie să existe o singură prevedere cu privire la aceasta pentru toți radiodifuzorii

Articolul 18 – Respectarea drepturilor de autor și a drepturilor conexe

- Articolul menționează obligațiile privind drepturile de autor cu referire la legislația specială în domeniu, fapt care este apreciabil.
- Această abordare este mai potrivită decât cea a Articolului 37 al legii APEL cu privire la radiodifuziune, care nu trebuie utilizată deoarece detaliile trebuie să fie precizate într-o lege specială.
- Nu trebuie să existe cazuri în care Codul Audiovizualului încalcă legislația cu privire la drepturile de autor, astfel, referința la acest fapt din Articolul 18 (1) nu este necesară.
- Articolul 18 (5) nu este clar deoarece nici un beneficiar al serviciilor legale de radiodifuziune nu trebuie să plătească pentru drepturile de autor, însă ar putea fi vorba de o formulare sau o traducere confuză cu referire la altceva și nu doar la radiodifuziune.

- Articolul 18 (7) nu este necesar. Monitorizarea îndeplinirii obligațiilor legate de dreptul de autor constituie o parte a activității normale de reglementare și nu ceva ce ar necesita înregistrări speciale. Asemenea acorduri pot fi păstrate de către radiodifuzori și trebuie să fie prezentate la solicitare.

Publicitate, teleshopping și sponsorizare

Articolul 19 – Publicitatea și Teleshopping

- Articolul 19 (1) nu este clar („reprezintă produsul comercial al acestora”) însă ar putea fi vorba de o greșeală de traducere.
- În rest conținutul Articolului 19 pare să fie în conformitate cu standardele europene.
- Articolul 19 (6) g probabil înseamnă „imoral”.
- Articolul 38 al legii APEL cu privire la radiodifuziune este mai scurt și pe alocuri mai clar, în parte datorită unei traduceri mai bune, însă nu include anumite puncte importante cum ar fi interdicția publicității anumitor produse cum ar fi produsele de tutungerie sau a celor farmaceutice. Astfel, Codul Audiovizualului reprezintă o bază mai bună pentru acest Articol, însă se recomandă utilizarea anumitor termeni din Articolul 38 al legii APEL cu privire la radiodifuziune.

Articolul 20 – Exigențe pentru programele sponsorizate

- Prevederea cu privire la prezentarea denumirii și mărcii comerciale a sponsorului pe parcursul întregului program pare a fi excesivă, ar fi destul ca acestea să se prezinte la începutul și la sfârșitul emisiunii, precum și în pauzele publicitare. În orice caz prevederea nu se referă la radiodifuzorii de radio.
- Definiția „programe de știri cu subiecte politice” nu este într-un totu clară (Articolul 20 (4)) – probabil că aceasta semnifică programe de știri și despre situația curentă.
- (Articolul 40 al legii APEL cu privire la radiodifuziune include aceleași puncte).

Articolul 21 – Condițiile de radiodifuziune pentru publicitate sau teleshopping

- Articolul 21 (2) de asemenea nu este aplicabil radioului deoarece se referă la semne vizuale. De fapt prevederea *stipulează doar* radiodifuzorii de radio, însă așa cum s-a menționat mai sus, probabil aceasta se referă atât la radio cât și la televiziune, în acest caz acest lucru trebuie să fie precizat, și trebuie să fie indicate punctele care se referă la radio.
- În rest conținutul Articolului 21 este în general bun.
- Articolul 21 (6) nu este destul de clar în ceea ce privește parantezele („cu excepția serialelor, documentarelor și programelor de divertisment”), deoarece nu este clar dacă aceste genuri de programe pot fi întrerupte mai des sau deloc.
- Articolul 39 al legii APEL cu privire la radiodifuziune, care include conținutul acestui Articol și al Articolului 22 este bine formulat (sau tradus mai bine) deși îi lipsesc unele detalii.

Articolul 22 – numărul de ore de publicitate și teleshopping

- Acest articol este de asemenea în conformitate cu standardele europene, vedeți de asemenea Articolul 39 al legii APEL cu privire la radiodifuziune.

Licențe

Articolul 23 – Acordarea licențelor de radiodifuziune

- Punctele (1) și (2) ale Articolului 23 sunt adecvate deoarece fac deosebirea între licențele utilizatorilor de frecvențe și autorizațiile generale pentru alții.

- Ceea ce ar trebui clarificat în lege este cum și când trebuie să fie organizate concursurile astfel încât piața de radiodifuziune să nu stagneze și ca noii aplicanți să beneficieze de șansa de a obține licențe.
- Decizia din Articolul 23 (3) trebuie făcută publică, condiție care trebuie să fie prevăzută explicit. Aceasta trebuie să fie făcută publică și accesibilă pe larg.
- Cuvintele „persoane juridice care întrunesc condițiile de radiodifuzori radio” din Articolul 23 (4) sunt neclare, deoarece o parte a procesului de licențiere constă în stabilirea gradului de aplicabilitate a criteriilor – prevederile necesare pentru a putea fi aplicate trebuie formulate altfel.
- Articolul 23 (7) deși este unul bun în sine, este de asemenea neclar în ceea ce privește aria exactă de acoperire a acestei publicații.
- Examinarea la care se face referire în Articolul 23 (9) trebuie să se refere nu numai la programele propuse, dar și la toate criteriile relevante pentru acordarea licenței, cum ar fi viabilitatea financiară, potențialul tehnic și alte criterii similare. Vedeți de asemenea Articolul 23 (3) al legii APEL cu privire la radiodifuziune referitor la stabilirea programelor și aspectele conexe, care este bine formulat dar din nou nu este destul de complet conform întregii baze de evaluare.
- Interdicția de atacare în instanța de judecată conținută în Articolul 23 (10) trebuie interpretată cu prudență. În mod normal deciziile unei instituții de reglementare ar trebui să fie susceptibile de atac într-un organ independent, instanță juridică sau într-un alt organ independent similar unei instanțe de judecată.
- Articolul 23 (11) se referă la radiodifuzorul public și este adecvat. Acesta poate deține fie o licență eliberată de către agenție, fie cu mențiunea că acesta are dreptul la o asemenea licență fără concurs, fie cu mențiunea că nu este necesar ca acesta să dețină o licență deoarece acesta acționează în baza legii. (Vedeți Articolul 24 al legii APEL cu privire la radiodifuziune, deși acest Articol în întregime este prea complex). Din moment ce agenția de reglementare trebuie să controleze într-o măsură oarecare radiodifuzorul public, este bine ca aceasta să dețină și o licență chiar dacă licența va trebui să arate diferit de cea a radiodifuzorilor privați. Vedeți de asemenea Articolul 7 al legii APEL cu privire la Teleradio-Moldova din care nu este necesar să se utilizeze conținutul integral, dar anumite părți ar putea fi utile.
- Articolele cu privire la acordarea licenței din legea APEL cu privire la radiodifuziune (Articolele 22-27) sunt mai complexe și împart licența în mai multe părți, fapt care nu este corect.

Articolul 24 – Prelungirea licenței de radiodifuziune

- Trebuie să se specifice dacă radiodifuzorul trebuie să aplice pentru o prelungire a licenței (ceea ce ei ar trebui să facă).
- Referința din paragraful 2 ar trebui verificat așa încât să se refere la prevederea corectă.
- (Aceasta include Articolul 23 (4) și Articolul 24 (1) b al legii APEL cu privire la radiodifuziune.)

Articolul 25 – Indicatorii licențelor de radiodifuziune

- Se presupune că datele cu privire la radiodifuzor sunt incluse în indicatorii menționați. Așa cum nu ar trebui să existe o licență tehnică separată, această licență va include toți factorii relevanți.
- Ar putea fi adăugat Articolul 28 (2) al legii APEL cu privire la radiodifuziune care prevede modificările.

Articolul 26 – Transferul licenței de radiodifuzare

- Acest articol este adecvat.

Articolul 27 – Retragera licenței de radiodifuziune

- Este important să fie clar stipulat că retragerea nu va fi posibilă foarte ușor.
- Ar fi mai bine să se indice aici doar temeiurile speciale de neîncepere a radiodifuziunii sau de oferire a unor informații false și apoi să se facă o referință la faptul că o licență poate fi retrasă de către agenția de reglementare în conformitate cu legea pentru încălcarea acestui Cod, a condițiilor licenței sau a altor coduri sau regulamente adoptate de către agenția de reglementare. Posibilitatea de retragere va fi specificată în secțiunea cu privire la sancțiuni în care se va specifica că aceasta este o sancțiune aplicată în ultimă instanță.
- Încălcarea regimului de proprietate al audiovizualului (probabil se referă la drepturile de autor) de asemenea nu ar trebui să fie specificate separat aici.
- În ceea ce privește retragerea licenței tehnice, vedeți remarcile specifice în altă parte despre cum diferite aspecte tehnice sau alte aspecte ale licenței pot fi considerate ca o singură licență.
- Acest Articol include Articolul 29 al legii APEL cu privire la radiodifuziune, Articolul 29 (2) al proiectului ar putea fi de asemenea inclus în acest Articol.

Articolul 28 – Acordarea autorizației de retransmisie

- Retransmisiunea extinsă pe frecvențe terestre fără programe proprii în mod normal nu ar trebui permisă.
- Ar fi mai bine ca retransmisia să nu fie abordată separat, dar ca prevederile să fie incluse în condițiile pentru acordarea licenței, în sensul că un radiodifuzor poate dori și să retransmită și să producă radiodifuziuni proprii. Agenția de reglementare va analiza apoi fiecare aplicare în conformitate cu meritele acesteia, fie că acestea sunt doar de retransmisie sau sunt mixte și va exista o singură licență unificată.
- Acest Articol poate fi exclus cu adăugarea la Articolul 23 a unei mențiuni privind retransmisia.

Articolul 29 – Condițiile de retransmisie a serviciilor de programe

- În cazul în care retransmisia este tratată ca o parte a licenței, detaliile privind retransmisia (ce fel de consimțământ este necesar din partea producătorului de exemplu, precum și detaliile din Articolul 31 al legii APEL cu privire la radiodifuziune) pot fi specificate în regulamentele agenției de reglementare.
- Anumite condiții de bază pot fi adăugate la condițiile de acordare a licenței (Articolul 23).
- Deoarece actualmente în Moldova volumul de retransmisii este mare, ar fi necesară o prevedere provizorie cu privire la ordinea de suspendare a autorizației pentru o perioadă de timp.

Articolul 30 – Retransmisia liberă

- Acest Articol trebuie exclus.
- Orice radiodifuzor (cu excepția celor prin cablu) ar trebui să dețină un anumit fel de permisiune. Conținutul programului și dreptul de retransmisie a conținutului programelor, cu condiția că acordurile și permisiunile necesare sunt asigurate, vor fi luate în considerație de către agenția de reglementare în modul normal în care sunt luate în considerație standardele programelor.
- Dacă există un număr prea mare de programe transmise de peste hotare, dintr-o altă țară, difuziunea acestora face parte din administrarea spectrului de frecvențe. Într-adevăr este

posibilă încheierea unor acorduri în această privință, însă aceasta nu va fi retransmisie în sensul pe care îl presupune acest Articol.

- În cazul în care este necesar să se menționeze în lege un număr mare de programe, acesta trebuie să fie indicat în contextul administrării frecvențelor.

Articolul 31 – Acordarea licențelor tehnice

- Acest articol poate fi exclus.
- Licența poate fi modificată cu scopul de a include toate aspectele diferite într-o singură licență. Solicitantul trebuie doar să prezinte o cerere, iar autoritățile trebuie să elaboreze de comun acord sistemul de acordare a diferitor tipuri de licențe.
- Termenele limită pentru cooperare și alte condiții similare pot fi prevăzute în ordinele interne de lucru emise de autorități.

Articolul 31bis – Cooperarea cu Agenția Națională de Reglementare în Telecomunicații ARTICOL NOU

- Poate fi inclus un articol cu privire la cooperarea dintre cele două agenții de reglementare, care ar prezenta pe scurt procedura de punere asigurare a spectrului de frecvențe pentru radiotransmisiune și modul de cooperare al agențiilor în privința monitorizării standardelor tehnice.

Articolul 32 – Supravegherea parametrilor tehnici

- Supravegherea trebuie realizată în strânsă cooperare cu agențiile de reglementare ale radiodifuziunii și telecomunicațiilor.
- Acest articol poate fi exclus iar acest aspect ar putea fi introdus într-un articol general cu privire la cooperarea susmenționată.

Articolul 33 – Modificarea licenței tehnice

- La acest Articol trebuie să se specifice și mai clar că modificările vor fi efectuate doar în caz de necesitate și că drepturile titularului de licență vor fi protejate.
- Articolul ar trebui mutat deoarece nu va exista o secțiune separată cu privire la licențele tehnice, acesta poate fi situat lângă articolul cu privire la frecvențe.

Articolul 34 - Retragera licenței tehnice

- Acest articol poate fi exclus deoarece va exista doar o licență unică iar condițiile sunt incluse în Articolul anterior cu privire la retragerea licenței.

Articolul 35 – Elaborarea strategiei de Acoperire teritorială cu servicii de programe

- Acest articol trebuie inclus în noul Articol 2bis propus mai sus, cu modificările sugerate acolo.
- În forma și locul său actual în lege Articolul poate fi exclus.

Articolul 36 – Planul național pentru frecvențele radio-electronice

- Stabilirea planului de frecvențe este probabil principala responsabilitate a agenției de Telecomunicații, astfel, detaliile trebuie precizate în legislația acestui organ. Trebuie să se facă o referință la lege și trebuie să se asigure consistența.
- Aceste prevederi ar trebui să se refere la cooperarea necesară și la modul în care obiectivele de acoperire a întregului teritoriu cu servicii de programe trebuie luate în considerație de către organul responsabil de planificarea frecvențelor. Acest lucru este realizat cel mai bine în noul Articol 31bis de mai sus.

Articolul 36bis – Televiziunea prin cablu ARTICOL NOU

- Pot fi incluse unele mențiuni cu privire la radiodifuziunea prin cablu în Articolul general cu privire la acordarea licențelor sau într-un Articol special care, de exemplu stabilește obligațiile referitoare la radiodifuzorul public.
- Articolul 32 al legii APEL cu privire la radiodifuzare poate fi utilizat în calitate de model.

Articolul 36ter – Plățile pentru licență ARTICOL NOU

- În lege nu există o prevedere cu privire la plățile pentru licență. Deși detaliile pot fi specificate în regulament, de către agenția de reglementare, anumite criterii de bază pot fi stabilite în lege.
- Proportionalitatea și transparența sistemului este esențială.
- Articolul 30 al legii APEL cu privire la radiodifuziune abordează această problemă dar este mai bine să nu se utilizeze termenul „taxă” și deoarece va exista o singură licență, respectiv și plata va fi una.

Controlul și sancțiunile

Articolul 37 – Exercițarea activității de supraveghere și control

- După cum se menționează în Articol, agenția de reglementare trebuie să aibă dreptul de a cere informații de la titularii de licențe (precum și de la solicitanți).
- Aceasta își realizează misiunea de control prin monitorizarea programelor și prin reacția la reclamațiile publicului sau eventual ale autorităților. Cu timpul, procesul ar trebui să fie determinat de reclamații, în timp ce alte activități ex officio pot fi necesare imediat după modificările în lege pentru a asigura faptul că standardele audiovizualului sunt înțelese și implementate.
- Reclamațiile trebuie să vină în mod normal de la subiecții privați; autoritățile publice trebuie să reacționeze la conținutul programelor difuzate doar în circumstanțe excepționale.
- Formularea din Articolul 37 (3) poate fi modificată pentru a include doar activitățile ex officio (sintagmă cu semnificația „din oficiu”) și reclamațiile. Referința din Articolul 37 (4) probabil nu își are locul în acest articol.
- Articolul 37 (5) este confuz – nu este clar ce înseamnă notificarea menționată, de la care începe perioada. Dacă s-a avut în vedere că autoritatea are 15 zile din momentul difuzării programului pentru a examina o reclamație, termenul pare a fi prea scurt, cel puțin dacă s-ar merge mai departe de începerea examinării. Pentru a iniția procedura, perioada de timp poate fi suficientă.
- Acest Articol include Articolul 43 al legii APEL cu privire la radiodifuziune însă controlul inițial planificat, din acest Articol nu este necesar.
- Monitorizarea radiodifuziunilor, dreptul de a solicita benzi (care trebuie păstrate în conformitate cu prevederile legii) trebuie stabilite clar la această secțiune din lege, astfel încât să fie clar rolul de monitorizare și control al agenției.

Articolul 37bis – Încalcări ARTICOL NOU

- Pentru a conferi claritate ar fi bine să se enumere încălcările legii, ca model ar putea fi utilizat Articolul 44 al legii APEL cu privire la radiodifuziune.

Articolul 38 –Sancțiuni

- Sancțiunile care urmează să fie aplicate ar trebui să înceapă printr-un avertisment, iar gama de sancțiuni poate include, de asemenea, amenzi și suspendarea sau, în cele din urmă, revocarea licenței.

- Sancțiunile trebuie să fie proporționale și să înceapă cu o sancțiune mai puțin aspră dacă încălcarea nu este deosebit de gravă, crescând până la sancțiuni mai grave pentru repetarea încălcărilor.
- Articolele 45 și 46 ale legii APEL cu privire la radiodifuziune sunt modele mai bune și ar putea fi utilizate, probabil punctul 5 al Articolului 46 înseamnă supus apelului în justiție și nu acționat în justiție.
- Acest cod trebuie să stabilească sancțiunile, astfel, sensul Articolului 38 (2) este confuz.
- Procedura stabilită în Articolul 38 (4) de asemenea nu este adecvată – în mod normal agenția examinează cazurile și nu le transmite unei alte autorități. Doar în rare cazuri, atunci când au fost comise anumite încălcări penale care nu au legătură cu această lege, poate exista un temei pentru sesizarea altor autorități, însă aceasta reiese din principiile generale de drept.
- Referința la Articolul 27, inclusă în Articolul 38 (5) nu este necesară deoarece aici este prevăzută sancțiunea posibilă de revocare a licenței.
- Articolul 38 (6) de asemenea este adecvat din punct de vedere al conținutului, din moment prevede că agenția va lucra cu radiodifuzorii pentru a asigura că aceștia respectă cerințele licenței și ale codului, însă formularea este confuză, de exemplu, utilizarea termenului „subpoena”- somație.

Articolul 38bis – Apelurile ARTICOL NOU

- La această secțiune trebuie să fie clar stipulat dreptul de apel, cu indicarea procedurii care va fi utilizată și/sau a organelor la care poate fi depus apelul (de exemplu apelurile pot fi făcute în conformitate cu legislația de contencios administrativ sau alte legi).
- Trebuie să se menționeze clar că radiodifuzorii vor fi înștiințați și că aceștia vor putea înainta reclamații la Consiliu, în cazul în care sancțiunile sunt impuse înainte de adoptarea unei hotărâri definitive.
- Deciziile Consiliului vor fi în formă scrisă și vor fi aduse la cunoștința publicului.
- Deși este posibil, nu întotdeauna este bine, în dependență de gradul de seriozitate al cazului și de tipul de sancțiune, să se aplice o sancțiune în perioada desfășurării procesului de apel. În orice caz acest fapt trebuie stipulat clar în lege.

Consiliul Coordonator al Audiovizualului

Articolul 39 – Statutul Consiliului Coordonator al Audiovizualului

- Există inexactități care sunt probabil cauzate de erori de traducere cum ar fi menționarea exclusivă a radiodifuzorilor (după cum a fost menționat mai sus) sau cum ar fi afirmația că radiodifuzorii privați sunt incluși în categoria de radiodifuzori publici.
- Independența agenției de reglementare ar putea fi totuși accentuată, subliniindu-se independența, transparența și non-discriminarea activității acesteia.

Articolul 40 – Atribuțiile Consiliului

- Unele aspecte neclare pot fi cauzate de utilizarea terminologiei și/sau de traducere. Acestea includ punctul b) cu privire la supravegherea corectitudinii conținutului programelor și care este legătura cu punctul d) cu privire la monitorizare.
- În punctul b) de asemenea nu este clar ce înseamnă comunicarea publică. Presupunem că punctul b) încearcă să stipuleze că nici un fel de control prealabil al programelor difuzate nu este permis, ceea ce este corect și constituie un punct important
- În punctul d) termenul “oferta de servicii de programe” nu este înțeles. Ar fi fost suficientă indicarea atribuțiilor Consiliului, de monitorizare a radiodifuzorilor și de investigare a

potențialelor încălcări precum și de examinare a reclamațiilor (iată de ce această secțiune ar trebui situată înainte de secțiunea cu privire la control și sancțiuni, vedeți mai sus).

- Cât privește alte atribuții ale Consiliului, rolul acestuia în relație cu radiodifuzorul public este prea mare. Sarcinile expuse în punctele e) - j) oferă Consiliului competențe atât de largi asupra radiodifuzorului public încât de fapt îl controlează. Aceste puncte trebuie eliminate.
- Cât privește intrarea în vigoare, unele aspecte ale Articolului 40 (3) sunt de natură reglementatoare iar pentru norme și regulamente este normal să fie indicată o dată a intrării în vigoare care va fi în viitorul apropiat.
- În Articolul 40 (4), referitor la temeiul publicării deciziilor, nu este clar în ce măsură aceste decizii trebuie făcute publice (luând în considerație de ex. aspectele care reprezintă secrete comerciale, care pot forma baza pentru o decizie de licențiere), deci Consiliul trebuie să stipuleze detaliat acest lucru, în măsură suficientă pentru o prevedere de lege.
- Cât privește posibilitatea de atacare cu apel, stipulată în Articolul 40 (5), ar putea fi indicate procedurile de apel care vor fi utilizate (proces de contencios administrativ sau similar). Ar fi bine ca acestea să se conțină într-un Articol separat.

Articolul 41 – Responsabilitățile consiliului

- Articolul stabilește obiectivele politicii fără să fie explicat cum va putea Consiliul să asigure îndeplinirea acestor responsabilități.
- Ar fi mai bine de elucidat acest lucru înainte de Articolul cu privire la sarcini (atribuții) și de asigurat să fie clar că atribuțiile Consiliului implementează obiectivele, astfel încât Consiliul să nu poată lua măsuri tot mai drastice punând bețe în roate difuzorilor.
- Transparența activității Consiliului însuși – precum și abordarea obiectivă și nediscriminatorie a activităților acestuia – ar putea fi accentuate sau poate scoase în evidență (vedeți mai sus Articolul 39).
- Ar fi mai bine ca acest articol să fie alipit la Articolul 40, pentru a stabili o listă clară și coerentă a responsabilităților de salvagardare ale Consiliului și a activităților pe care Consiliul urmează să le întreprindă în acest scop.
- Articolele 10 și 17 ale legii APEL cu privire la radiodifuziune pot fi utilizate ca sursă de inspirație, deși acestea conțin anumite aspecte mai puțin clare, cum ar fi dreptul de a acționa în judecată, din Articolul 10 (9) – nu ar trebui să existe un asemenea drept, ci un drept de apel (aceasta ar putea fi o problemă de traducere), precum și faptul că anumite competențe din Articolul 17 sunt stipulate prea vag (ce ar însemna de exemplu în acest context fără apartenență la vreun partid politic) și că nu ar trebui să existe diferite tipuri de licențe, după cum se menționează în Articolul 17.

Articolul 42 – Structura consiliului

- Desemnarea Consiliului nu se conformează celor mai bune practici europene, care cer ca membrii să fie independenți și nu desemnați politic.
- Deși majoritatea specială pentru desemnare și desemnare nu de către guvern ci de către parlament, precum și criteriile de competență sunt adecvate, candidații trebuie să fie propuși de către un organ independent și nu de fracțiunile parlamentare.
- Articolul 11 al legii APEL cu privire la radiodifuziune stabilește un model bun, deși organele speciale însărcinate cu numirea candidaților trebuie să fie discutate, astfel încât acestea să reprezinte o varietate cât mai vastă a societății civile.
- Deși este important ca membrii să nu reprezinte anumite interese speciale dar să fie numiți conform competenței lor, ar fi bine să se elaboreze anumite prevederi în ceea ce privește diversitatea.

Articolul 43 – Membrii consiliului

- Procesul principal de desemnare trebuie modificat după cum este indicat, deci este bine ca Articolul să stipuleze faptul că membrii nu trebuie să reprezinte interesul organizațiilor care i-a promovat.
- Ar fi bine de stabilit un proces de desemnare pe etape (vedeți legea APEL cu privire la radiodifuziune, Articolul 11, menționat anterior), astfel încât să nu fie schimbați toți membrii în același timp.
- Articolul 43 (5) cu privire la eliberarea din funcție trebuie să specifice că membrii pot fi concediați doar din motive clar stabilite prin lege.
- Temeiurile pentru concediere nu sunt destul de stricte. Privarea de cetățenie nu poate fi realizată în mod normal în societățile democratice, decât în baza solicitării persoanei vizate și deci necesitatea stabilirii a acestui temei special pentru eliberarea din funcție este adecvată. Atât condamnarea de către instanța judiciară cât și motivele de sănătate trebuie limitate doar pentru cazurile grave.
- Ar trebui să existe posibilitatea de eliberare din funcție a membrilor care nu își îndeplinesc activitatea, vedeți Articolul 13 al legii APEL cu privire la radiodifuziune.
- Eliberarea din funcție trebuie să fie realizată de către Parlament, cu același număr de voturi care este necesar și pentru numire, iar concedierea trebuie să fie pasibilă de examinarea în instanța juridică. Articolul 13 al legii APEL cu privire la radiodifuziune trebuie utilizată în calitate de model.
- Articolul 43 (6) cu privire la statutul membrilor ca funcționari publici nu este adecvat, nu este clar dacă aceasta înseamnă că aceștia sunt funcționari civili, dar în orice caz ei nu trebuie considerați ca funcționari civili sau orice alt gen de funcționari publici care se află oricum sub controlul autorităților.

Articolul 44 – Incompatibilitățile cu poziția de membru al consiliului

- Independența politică stipulată în Articolul 44(2) prevede orice afiliere cu un partid politic – poate fi suficient ca persoana să nu poată să dețină orice poziție aleasă sau desemnată în orice partid.
- Articolul 44 (4) ar trebui să includă paragrafele 1-3.
- Articolul 12 al legii APEL cu privire la radiodifuziune este un model mai complet, dar care de asemenea nu specifică afilierea politică și conține o afirmație cu privire la poziția care este echivalentă cu cea de vice-ministru, fapt care nu este potrivit, și nu indică membrii familiei în ceea ce privește proprietatea.

Articolul 45 – Președintele consiliului

- Afirmația precum că această persoană trebuie să aibă o poziție similară celei de vice-ministru este una neadecvată, deoarece nu este în totalitate clar ce se are în vedere prin a deține o poziție similară și deoarece pare să arate că președintele deține o poziție oficială guvernamentală.
- O altă scăpare este din nou legată de relația dintre Consiliu și difuzorul public. Nu ar trebui să fie necesar ca președintele sau orice alt reprezentant al Consiliului să participe în ședințele Comitetului Executiv al difuzorului public.
- Trei săptămâni pare a fi un termen foarte scurt pentru constituirea unui nou Consiliu, în special deoarece trebuie să existe prevederi cu privire la organizațiile care vor înainta candidații (Articolul 45(8)).

- (Acest Articol include Articolul 14 al legii APEL cu privire la radiodifuziune, însă prevederile acestuia privind statutul ministerului și participarea la ședințele guvernului nu sunt adecvate).

Articolul 46 – Remunerarea membrilor consiliului

- Este prezumat faptul că există legi care stabilesc remunerarea și alte legi conexe. Ar fi mai bine ca acest lucru să fie stabilit separat, special pentru Consiliu.

Articolul 47. Finanțarea Consiliului

- Mecanismul de finanțare trebuie să contribuie la independența agenției, astfel ar fi mai bine să se apeleze la finanțare independentă, cum ar fi cea din taxele pentru licență, decât la finanțarea din bugetul de stat.
- În orice caz, finanțarea trebuie să fie organizată astfel încât diferite aspecte de finanțare să nu poată fi utilizate ca mijloc de exercitare a presiunii sau controlului asupra Consiliului și trebuie să se asigure finanțarea suficientă.
- Acest articol include articolul 21 al Legii APEL cu privire la radiodifuziune, totuși, acest articol nu este ideal deoarece include astfel de aspecte cum ar fi consultarea cu privire la drepturile de autor și vânzarea acestora și care nu corespund activității unei agenții de reglementare.

Articolul 48. Organizarea și Funcționarea Consiliului

- Nu este necesar ca Parlamentul să adopte statutul; însăși Consiliul poate face acest lucru.
- Deschiderea și transparența activității Consiliului este un lucru pozitiv, dar din moment ce va trata cazuri individuale, nu este adecvat ca toate ședințele sale să fie deschise publicului.
- Anumite ședințe pot fi deschise cu procedură specifică pentru reglementarea publică. O astfel de procedură pentru reglementarea publică trebuie să fie specificată.
- Deciziile vor fi aduse la cunoștința publicului, imediat după adoptarea lor.
- Procedura din articolul 48 (4) pentru stabilirea planului de frecvențe radioelectrice trebuie să includă și Agenția de Telecomunicații. Aceasta afectează, de asemenea, punctul 5).
- Articolul 16 din Legea APEL cu privire la radiodifuziune tratează prea detaliat acest aspect și include aspecte care trebuie să fie incluse în statut, iar adunările stipulate sunt prea frecvente.

Articolul 49 - Supravegherea și controlul activității Consiliului

- Trebuie să existe un anumit control din partea parlamentului, și probabil trebuie să se efectueze controale de auditare a Consiliului, dar nu într-un mod care să încalce independența acestuia.
- Acest articol include Articolul 20 al Legii APEL cu privire la radiodifuziune, care de asemenea nu este suficient de detaliat.
- Raportul anual trebuie să fie publicat și distribuit părților interesate.
- Legea poate fi mai detaliată în ceea ce ține de aspectele care trebuie să fie incluse în raportul anual. Articolul IX prevede:
  - o copie a raportului auditorului;
  - un raport cu privire la activitatea financiară și fluxurile de numerar;
  - o descriere a activităților Consiliului în anii precedenți;
  - informații despre acordarea licențelor, plângeri și cercetări;
  - o descriere a oricăror sancțiuni aplicate de către Consiliu și deciziile luate în privința acestora;
  - informații despre planul de frecvențe;

- o analiză a măsurii în care Consiliul a satisfăcut obiectivele pentru anul precedent;
- obiectivele acestuia pentru anul următor;
- orice recomandări ale Consiliului în domeniul audiovizualului.

Serviciul public de radiodifuziune

Articolul 50 - Statutul juridic al radiodifuzorului public

- Denumirea corectă a radiodifuzorului public ar trebui să fie serviciu public de radiodifuziune și nu ar trebui să se refere numai la radio.
- În Proiectul de lege nu este stipulat clar modul în care ar trebui să aibă loc transformarea actualului radiodifuzor – dacă noua instituție urmează să fie o entitate absolut nouă sau un succesor al celei existente.
- De asemenea este posibil să existe și radiodifuzori publici locali. În multe țări acestea sunt parte a unei entități – radiodifuzorul public – situație care ar fi acceptabilă pentru Republica Moldova.
- Articolul 8 al Legii APEL cu privire la radiodifuziune, prevede diferite tipuri de radiodifuziune publică, deși articolul este elaborat într-un mod care face acest tip de radiodifuziune să depindă mult de autoritățile de stat. Dacă radiodifuzorii vor fi creați și controlați de către autoritățile locale, în acest mod nu vor fi întrunite cerințele de independență și de neimplicare a autorităților în ceea ce privește serviciul public de radiodifuziune. Proiectul de lege al APEL cu privire la radiodifuzorii publici locali încearcă să protejeze contra unui astfel de control și contra implicării autorităților în activitatea radiodifuzorilor publici locali, totuși în cazul în care sunt creați astfel de radiodifuzori, trebuie să fie prevăzut un mecanism pentru a asigura că există suficiente măsuri de protecție.
- De asemenea, în cazul elaborării sistemului de radiodifuziune publică trebuie să se țină cont de viabilitatea acestuia. Într-o țară mică, o mulțime de radiodifuzori pot constitui o irosire de resurse și existența unui singur radiodifuzor regional poate fi o soluție mai bună.

Articolul 51 – Atribuțiile Companiei

- Termenul „veridicitate istorică” din punctul b) poate fi periculos.
- După cum a fost menționat undeva în lege, aceasta ar trebui să prevadă că radiodifuzorul public va acoperi întreaga populație a țării sau cel puțin, cât este posibil, cu planul de a acoperi toate regiunile în viitorul apropiat.
- Articolele 51, 52 și 56 ar putea fi unite sau cel puțin puse alături, pentru o stipulare mai clară a sarcinilor și atribuțiilor radiodifuzorului public. Articolul 3 și 5 al Legii APEL cu privire la Teleradio – Moldova sunt mai clare decât proiectul de lege al Codului Audiovizualului.

Articolul 52 - Cerințele de principiu față serviciile de programe ale Companiei

- Acest articol poate fie exclus, iar conținutul acestuia inclus într-un alt articol.
- Respectul față de cultura minorităților trebuie, de asemenea să fie inclus.

Articolul 53 – Independența editorială

- Articolul trebuie să prevadă că nici o persoană sau instituție din afara radiodifuzorului public nu poate să se implice în activitatea acestuia.
- Cea mai importantă prevedere cu privire la interzicerea cenzurii poate fi specificată mai clar pentru toți radiodifuzorii, vedeți mai sus.
- Aceste principii vor fi aplicate și în ceea ce ține de influența Consiliului, iar serviciul public de radiodifuziune are nevoie de un consiliu real pentru a asigura aceste principii.

- Articolul 8 și 9 (1-2+5) al Legii APEL cu privire la Teleradio – Moldova poate fi utilizat ca model.

Articolul 54 - Publicitate, teleshopping și sponsorizare

- Pentru a asigura o concurență corectă, volumul timpului de publicitate acordat de către radiodifuzorul public trebuie să fie mai limitat decât cel acordat de radiodifuzorii privați, prin urmare sunt necesare anumite reguli pentru publicitate. De asemenea, este contestabil faptul dacă ar trebui să se permită difuzarea programelor de teleshopping.

Articolul 55 - Dreptul de preemțiune la difuzare și înregistrare

- Acest articol este OK.

Articolul 56 - Obiectul de activitate al radiodifuzorului public

- Este greu de înțeles relația dintre diferite articole și de ce anumite sarcini și atribuții sunt specificate în atât de multe articole diferite. Trebuie să existe o listă concisă de activități de bază (în care ar trebui să fie incluse și programele pentru copii) ale unui radiodifuzor public, iar activitățile auxiliare normale, cum ar fi stabilirea diferitor acorduri, nu ar trebui să fie menționate.
- Realizarea de activități publicitare (punctul e) nu este un lucru adecvat, doar dacă nu este vorba de o greșală de traducere.
- Este greu de înțeles motivul pentru elaborarea punctului h) efectuarea operațiunilor de comerț exterior.
- Articolul 56 (2) este problematic: consiliul radiodifuzorului și nu Consiliul ar trebui să dețină acest rol. Radiodifuzorul public ar trebui să aibă un consiliu adevărat, format din persoane cu viziuni independente și care au cunoștințe în domeniu. Agenția de reglementare nu ar trebui să fie implicată în astfel de probleme cum ar fi stabilirea programelor, pentru care ar trebui să existe un alt organ care să asigure implicarea publicului.
- Capitolul III al Legii APEL cu privire la Teleradio – Moldova poate fi utilizat ca model.

Articolul 57 – Conducerea Companiei

- Aceasta nu reprezintă un organ independent. Persoanele sunt parțial subordonate una alteia, fapt care va face dificilă activitatea acestora ca un comitet director. Acestea sunt persoane din cadrul radiodifuzorului și prin urmare nu vor putea să aducă o anumită influență și cunoștințe din societate de care are nevoie un radiodifuzor public.
- Vedeți comentariile de mai sus despre utilizarea Legii APEL cu privire la Teleradio – Moldova ca model, deși numărul de membri poate fi schimbat dacă nu se dorește un comitet director cu o componență atât de mare.
- Deși este prevăzut un concurs deschis și transparent pentru desemnarea persoanelor în funcții executive, această procedură ar trebui să fie gestionată de către comitetul director al radiodifuzorului public și nu de către Consiliu și ar trebui să existe un mod deschis și transparent de desemnare a consiliului. Consiliul poate fi implicat în procesul de desemnare a comitetului director al radiodifuzorului public, de exemplu, prin organizarea procesului de selectare, dar nu ar trebui să fie implicat în activitatea comitetului sau să exercite influență asupra comitetului după desemnarea acestuia.
- Comitetul serviciului public de radiodifuziune va fi implicat în desemnarea directorului radiodifuzorului (iarăși, cu posibilitatea unui anumite implicări a Consiliului), care va fi realizată printr-un proces deschis și transparent.
- În mod normal, directorii speciali pot fi desemnați în funcții inferioare în baza unei decizii executive a radiodifuzorului public, în caz contrar, comitetul radiodifuzorului și nu Consiliul Audiovizualului ar trebui să se implice.

- Legea APEL cu privire la Teleradio – Moldova prevede un exemplu bun al genurilor de stipulații care sunt necesare, vedeți Articolele 11-28 din proiect.
- Ideea de ombudsman al serviciului public (Articolele 29-31 ale Proiectului de Lege APEL cu privire la Teleradio – Moldova) este o idee interesantă deși mai puțin răspândită în Europa.

Articolul 58 - Exigențele față de membrii Comitetului director

- Comitetul director al Serviciului Public de Radiodifuziune ar trebui să fie responsabil în fața publicului, de exemplu prin publicarea și discutarea unui Raport Anual, prin adunări periodice, cercetări, etc.
- Legea APEL cu privire la Teleradio – Moldova prevede exemple.

Articolul 59 – Incompatibilități ale funcției de președinte al Companiei și de membru al Comitetului director

- Articolul 16 al Legii APEL cu privire la Teleradio – Moldova este un model bun, cu excepția cazului că ar fi mai bine să fie prevăzută ocuparea unei poziții de conducere într-un partid politic și nu apartenența la un partid politic, în general.

Articolul 60 - Mandatele președintelui și ale vicepreședinților Companiei

- Cea mai mare lacună a acestui articol constă, iarăși, în faptul că Consiliul are împuterniciri mari. Consiliul nu ar trebui să aibă competența de a desființa comitetul director al radiodifuzorului public.
- În ceea ce privește desființarea, decizia finală a instanței de judecată trebuie să se refere numai la infracțiuni cu un anumit nivel de gravitate. În societățile democratice, persoana nu poate fi privată de cetățenie, această decizie poate fi luată numai în baza acțiunilor persoanei respective. Punctul e) este foarte neclar și, în orice caz modificarea bazei legislative nu ar trebui să constituie un temei pentru eliberarea din funcție, deoarece ar putea crea anumite posibilități pentru autorități de a se debarasa de anumite persoane prin modificarea anumitor prevederi legislative.
- Persoanele vor fi angajate în baza unor contracte de muncă și acesta este un alt motiv pentru care este necesar un comitet adevărat cu un nivel diferit de securitate și care să poate asigura independența.
- Articolul 18 al Legii APEL cu privire la Teleradio – Moldova poate – în afară de punctul cu privire la cetățenie – să fie utilizat ca model.

Articolul 61 - Structura și funcționarea conducerii Companiei

- Este evident că, Comitetul Director al radiodifuzorului public este subordonat Consiliului și acest fapt nu este acceptabil.
- Trebuie să fie asigurată independența editorială a radiodifuzorului.
- Legea APEL cu privire la Teleradio – Moldova prevede un model mai bun, vedeți mai sus.

Articolul 62 - Atribuțiile președintelui Companiei

- Ultimul punct ar trebui să prevadă și cerința de a desemna un succesor după expirarea termenului.

- Articolul 27 al Legii APEL cu privire la Teleradio – Moldova poate fi utilizat ca model.

Articolul 63 - Atribuțiile Comitetului director

- Acesta trebuie modificat după cum este prevăzut mai sus, deoarece prevede clar că radiodifuzorul public este subordonat Consiliului și depinde de acesta.
- Legea APEL cu privire la Teleradio – Moldova poate fi utilizată ca model.

Articolul 64 - Caietul de sarcini

- Într-o anumită măsură este greu de înțeles, dar aceasta poate fi din cauza termenului neobișnuit utilizat în Engleză. Importanța acestui document este de asemenea greu de înțeles, dar se pare că acesta reprezintă o listă de date despre radiodifuzor și, prin urmare, acesta nu ar trebui contestat – în orice caz această informație este necesară în procesul de licențiere.

Articolul 65 - Proprietatea Companiei

- Legătura dintre noua entitate și orice altă entitate predecesoare și aspectele de succesiune a proprietății trebuie să fie stipulate mai clar.
- În afară de acesta, unele detalii ar trebui să fie lăsate la discreția comitetului radiodifuzorului public pentru ca acesta să ia deciziile pe care le consideră necesare în conformitate cu termenii comerciali normali și legislația în vigoare, prin urmare necesitatea acestor prevederi detaliate este contestabilă.

Articolul 66 - Bugetul Companiei

- Independența și viabilitatea sunt implementate mai bine prin perceperea unei taxe de abonament de la utilizatori.
- Bugetul nu menționează venitul din publicitate.
- în orice caz, mecanismul de finanțare trebuie să fie stabil, astfel încât radiodifuzorul să poată realiza planificarea pe termen lung și să nu se afle sub presiunea statului.
- Un posibil model ar putea fi Articolele 32-34 ale legii APEL cu privire la Teleradio-Moldova.

Radiodifuzorii privați

Articolul 67 – Crearea și activitatea radiodifuzorilor publici

- Această secțiune nu ar trebui să se aplice doar pentru radio. Titlul este greșit deoarece sună “public” dar este evident din conținut că se subînțelege „privat”.
- Secțiunea ar trebui situată mai înainte în cadrul legii după cum s-a menționat mai sus.
- Articolul 67 (3) nu este clar deoarece nu este evident ce pot fi celelalte 25% din proprietate – presupun proprietate publică. Acest lucru nu este reușit deoarece ar trebui păstrat echilibrul dintre difuzorul public și cel privat prin faptul că există un radiodifuzor public separat și restul domeniului audiovizualului este constituit din radiodifuzori privați fără implicarea sau intervenția publică. Totuși, nu există interdicție privind o anumită proprietate publică, de exemplu participarea comunității.

- Nu este relevant cum sunt finanțate activitățile radiodifuzorilor atât timp cât modalitatea de finanțare contravine normelor cu privire la concentrarea proprietății, așadar Articolul 67 (5) nu este necesar.
- Capitolul V al legii APEL cu privire la radiodifuziune, care stipulează drepturile și obligațiile conține aspecte legate de această secțiune însă așa cum acestea sunt sau trebuie să fie specificate într-o altă lege, acest Capitol nu este necesar (cu excepția unor aspecte, după cum s-a menționat mai sus în această analiză).

Articolul 67bis – Radiodifuziunea comunitară ARTICOL NOU

- Pentru a încuraja radiodifuzorii comunităților mici care au responsabilitatea specifică de a fi aproape de comunitate și de a oferi pluralism într-un mod care nu urmărește profitul, trebuie incluse reguli speciale cu privire la acești radiodifuzori.
- Acestea ar putea include o definiție a ceea ce reprezintă radiodifuzorii (non-guvernamentali, non-politici și non-profit, care servesc interesele comunității) și prevederi cu privire la elementele specifice acestora, cum ar fi taxe de licențiere reduse, licență pentru o perioadă mai scurtă, etc. (Vezi în special analiza la Articolul IX.)

Prevederi finale și tranzitorii

Articolul 67 – Intrarea în vigoare a codului și abrogarea anumitor acte

- Nu este evident care este relația cu difuzorul public existent și acest lucru trebuie clarificat.
- În cazul în care există radiodifuzori publici locali sau alt gen de radiodifuzori, acest fapt trebuie specificat, și acest lucru trebuie să se facă într-o perioadă anumită de timp.

Articolul 69 – Respectarea prevederilor prezentului cod

- Perioadele de timp în care vor fi întreprinse anumite activități trebuie să fie reale.
- Nu se știe ce se va întâmpla dacă perioadele de timp indicate aici nu vor fi respectate. Probabil licențele au prevăzut un termen. Dacă perioada este prea mare, ar trebuie să existe o posibilitate pentru modificări – luând în considerare interesul legitim al titularilor de licențe. De asemenea licențele existente de radiodifuziune trebuie să fie revocate la expirarea unui anumit termen.
- Ar fi necesară în acest capitol și o prevedere cu privire la procesul treptat de desemnare a Consiliului și Comitetului Radiodifuzorului Public, astfel încât să fie clar că din rândul primilor membri unii vor avea mandate diferite, astfel încât procesul de desemnare să fie aplicabil în viitor.